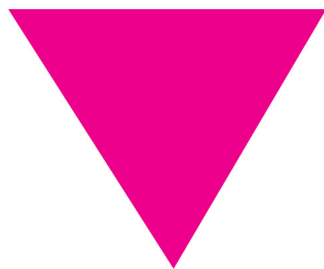

J
a
i
m
e
P
e
s
s
o
a

ČTYŘI STUPNĚ NAD ROVNÍKEM

Knihy Jana Šmída

1

Jaime Pessoa

Čtyři stupně nad rovníkem

CARPE DIEM

2015

Jaime Pessoa

Čtyři stupně nad rovníkem

Stáhněte si zdarma v App Store naši aplikaci pro iPad Carpe Diem Online.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu nebo v aplikaci. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani její část nesmí být publikována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

No part of this may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means including information storage and retrieval systems, without permission in writing from the author. The only exception is by a reviewer, who may quote short excerpts in a review.

© Jan Šmíd – dědicové c/o DILIA, 1967

© Carpe diem, 2015

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-161-0 (pdf)

ISBN 978-80-7487-162-7 (epub)

ISBN 978-80-7487-163-4 (mobi)

O knize

Jan Šmíd, autor pozdějších bestsellerů *Čisté radosti mého života*, *Návrat čistých radostí* a *Údolí nejčistších radostí*, debutoval v roce 1967 pod pseudonymem Jaime Pessoa strhujícím románem – vyprávěním o útěku vězně tropickým pralesem Jižní Ameriky, a to na pozadí osobitého milostného příběhu.

O autorovi

Jan Šmíd (1921–2002) byl autorem humoristických a detektivních novel a historických románů. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec byl původně námořníkem. Vystudoval obchodní akademii, po maturitě pracoval jako účetní ve Velkokupeckém podniku bratří Vodičkových. Za nacistické okupace byl totálně nasazen v továrně Eta v Praze. Po roce 1945 pracoval jako grafik a účetní, v roce 1959 se stal redaktorem časopisu Svět motorů. V letech 1965–70 studoval Fakultu sociálních věd a publicistiky UK. Po obhájení diplomové práce byl před státnicemi vyloučen ze studia za články proti okupaci Československa. Státní závěrečné zkoušky vykonal dodatečně v roce 1971. V roce 1981 odešel Jan Šmíd do důchodu a od té doby se soustavně věnoval literatuře. V roce 1990 se stal předsedou české sekce AIEP (autorů detektivní a dobrodružné literatury).

V jeho díle vynikají tři okruhy: humoristické romány, historický cyklus a detektivní prózy. Všechna díla ukazují Šmídovu mnohostrannost, schopnost respektovat zákonitosti žánru, ale uchovat si rovněž svébytný rukopis v tak různých žánrových oblastech.

Jsme odvážní, jsme šlechtí, jsme obětaví, ale jsme také skeptičtí, apatičtí, jsme krutí a nakonec umíráme a vždycky je to pravda, protože v myšlenkách si nelžeme,

hle,

tolik životopisů,

kteří si odporují a přece popisují naprosto pravdivě jediného člověka, nechávající beze změny pouze data narození a vzrůst v centimetrech, říkám skutečnost toho okamžiku,

byl jsem šťastný,

byl jsem mladý a rychle jsem střídal délku vlasů,

asi také hrdina,

a vzdoroval jsem,

ale společnost byla silnější, bylo to správné, potom jsem velice zpokorněl, kolem mě bloudily neřest, vášeň, slabost, hrůza, malomyslnost, postupně se na mně zachycovaly, na prstech, na vyčnívajících kostech, na víčkách očí i na jizvě uprostřed pravého lýtky, opět mě opouštěly, ale vždycky něco z nich na mně ulpělo, nikdy jsem se jich docela nezbavil, cizí jméno je veliká tíha, druhou miskou vah popisují vzpomínkami a tak obě vyrovnávám, přecházím jako ve finské sauně z horké lázně do ledové vody, z ledové vody do horké lázně,

jenom někdy,

když zůstanu o vteřinu déle pod ledovou vodou, vykřiknu v noci jméno, které mně dala matka, a potom nemohu usnout, vyhlížím z okna na město, kde spím tento den, všechna města mají velký půvab pro cizince, ale rychle uvadají, dlouho trvá, než se zřítí dům, než se oddrolí omítka, než se prohne zem a pohltí ulici, poutník s cizím jménem a cizími vlastnostmi jde dál, naštěstí je možno je nejen střídat ale i opakovat, vždy jsou jiná, kromě města, ve kterém jsme se narodili, stačí, aby na ulici nebyl večer metař s vozíkem a mlékárna má zavřeno, hle, zcela nové město. Když zůstanu o vteřinu déle pod horkou sprchou,

mám

strach

z pralesa kolem rovníku, strach ze změti jeho kmenů,
mají vlastní přitažlivost nezávislou na Newtonovi, přidržují
vzduch, který kdysi náhodou stoupal v dusném horku kolem
nich, už ho nepustily, tisíce let starý vzduch, plný jedu, zelený
vzduch, je to čistý extrakt hrůzy, strach z Orfeova pohledu
nazpět, strach, protože se budu musit jednou vrátit,

jsem člověk

milující dřevěný dům na kraji řídkého lesa, ve výši tisíc
metrů nad mořem, s keřem bodláčí pod oknem na východní
straně a vysokou trávou, nad níž létají ptáci, jejichž jméno ne-
znám,

nevyvratitelná pravda této vteřiny,

jmenuji

se

Jaime Pessoa.

Osamělá noc.

Někdy dolehla těžce, obludnou vrstvou tmy drtila budovy, až se drolily cihly, až se chvěl kámen, pero v ruce školáka, který nezná pokračovat, kolmice z temnot spuštěné z nekonečna dotkly se dřevěných trámů, roky dřeva trpělivě nastřádané v pralese na jihu se sevřely, tisíce červotočů se naposled zavlnilo ve svých klikatých chodbách.

Desetiletí za tuto vteřinu, kdy zapraštil strom.

Stlačila vyčerpaná těla k zemi, nemohl jsi vstát, nemohl jsi ji nadzdvihnout, jindy se připlížila, zatarasila dvůr, nebylo kam uniknout, nikde ani skulina, ani spár jediné hvězdy, úzce tě objala, držela, až se nedostávalo dechu, jako had tě ovinula kolem nohou, paží, trupu, kolem hrdla, nemohls ji odstrčit. Na těle vyvstal pot, strach vyrážel všemi póry na povrch, plachta pod tebou provlhla. Přestal jsem se smát zaklínačům z Afriky, kteří usmrcují na dálku, kteří odeberou dech z plic vzdálených mnoho kilometrů, kteří sevrou hrdlo, až na kůži vyskakují obrysy prstů,

oběť bije do prázdna,

rdousí kolem sebe vzduch,

někdy jen prohnula vysoko nad rovinatými střechami své nahé tělo. To potom světélkovala kolem nás jako kusy ztrouchnivělého dřeva, nedotýkala se tě, její obrysy jsi viděl zavěšeny na bílých skobách nad hlavou, štíhlá, pružná, horká, s chvějícím se tělem dráždila nervy.

Noc, žena.

Noc. Žena.

Nedala nám spát, nesvírala trup, nedržela paže, neohýbala tělo, ale přeci jsi ji cítil, zmocnila se našich myšlenek jako omamná vůně, kterou nemůžeš odstrčit, tenkými prsty, hra houslí, hra na klavír, hlediště plné žen s nejdražšími parfémami, přejížděla po duši,

každý ten dotek byl vzpomínka.

Vzpomínka, touha.

Vzpomínka, fantazie.

Vzpomínka, mozek rozplétal své záhyby, celou geometrii svých oblouků, svých parabol svinoval do kruhů, elips, novými čarami spojoval myšlenky nevzniknutelné ve starém uspořádání, napínal vlákna, jako kovotepec natahuje zlatý drát, pokoušeje jeho pevnost. Někdy závit praskl, myšlenky přeskakovaly z přetržených konců do prázdna, do svých vlastních světů, kam za nimi nikdo cizí nemohl.

Vzpomínka, šílenství.

Někdy se noc zhlížela v zrcadle, její bílá tvář, krásná jako tělo ženy, se zvolna otáčela do všech koutů, když spatřila bídu každého z nás, zmizela, útržek kalendáře, kamenné stěny nádvoří zesinaly, mříže vystoupily jako pruty ze stříbra, kroky stráže měřily čas s pravidelností švýcarského chronometru.

Dnes se zavěsila na vědomí, strunu napjatou sluncem, rozechvělou, jako když hráč udeří dřevem kytary o zem a zazní tón, aniž někdo hrál, dotkla se našich těl, koloběh krve se závratně zrychlil.

Na vězení se opět snesla hrůza.

Hrůza touhy, naděje, mnohonásobně těžší než všechno utrpení horkého dne, jemuž jsme pohlíželi do tváře a drželi v ruce, podél zdí plížilo se zoufalství, těla se svíjela v křivém zrcadle noci, paže groteskně trčely jako dřívka napíchaná do brambory, přelud dítěte, čtyřletá fantazie, první záchvěv mateřství, prsty se křivily na spáncích s bušící krví.

Cela čekala na spánek,

tato chvíle byla vždy největším utrpením.

Tělo odpočívalo, duch bloudil křivolakými stezkami touhy, naděje, vědomí nezastřené prací, nezastřené spánkem se vysmívalo, duch bloudil křivolakými stezkami touhy, naděje, vědomí nezastřené prací, nezastřené spánkem se vysmívalo představám vedrem rozpáleného mozku. V nekonečném okamžiku mezi ulehnutím a snem rodily se nejaburdnější plány útěku, jejich naděje byly tak pranepatrné, že se rovnaly téměř smrti. Když se srdce těmito dávkami fantazie utišilo

na svých dvaasedmdesát tepů za minutu, přicházel spánek, v horku a sípavém dechu padesáti plic, dusný vzduch těžknul výpary zpocených těl, spánek přerušovaný občas výkřikem ostrým jako nůž zabodnutý do veřejí, jehož střenka doznívá mezi východem a západem,

pomaleji,

pomaleji,

až zmizí s šestnácti kmity, spánek vyčerpaných těch, zatím co všechna ostatní jsou proti němu imunní, bezcenný spánek v kotli malátného vedra, v kotli atavistických pudů, nepotlačovaných, kde odpočinek ducha ve svěžím chladném vzduchu s lehkým mrazíkem k ránu je vidinou, která se neodvratně vytrácí z paměti, neklidné potlačení vědomí jen těsně pod staženými víčky očí.

Nahé slunce vykreslí nemilosrdně beznadějnost včerejších plánů, ale je lépe se chytit desetitisíciny naděje než rezignovaně ulehnout znovu bod bělavě tremolující kříž z mříží a stínů nad našimi hlavami, kdy tělo klesne, necítí bolest pohybu, odpočaté vzpomínky kreslí na špinavém stropě minulost. Neboť každý máme minulost, jen několik šťastných bláznů čekajících na smrt v samovazbě ji svléklo jako starý kabát, plný záhybů, odřenin, děr, plesnivějící v koutě, o který jen někdy zavadí lhostejným pohledem. Minulost jsou naše těla, která ji prožívala, která se pamatují na údery pěstí i doteky milenek, jejichž kůže mají v paměti pevnost ňader francouzských venkovanek i kulatá břicha marseillských děvek, minulost jsou oči, které viděly

města,

vesnice,

kraje,

kteřé měřily zeměkouli mezi horami na obzoru a sedmikráskami u nohou, které viděly parníky, dvě patra školy v St. Malo, kamennou zeď z dvanáctého století, které snášely poklady celého svět, navždy je lakotně ukryly za lebeční kostí, v nichž se nyní paměť přehrabuje jako lichvář v zla-

tých mincích. Minulost je vzpomínka na noc tmavší, než je tato, vyloženou sametem, vonící pepřem, v níž světlo z ulice kreslilo namísto věžeňských mříží černý trojúhelník na křivkách ženského těla. Ten obraz vstoupil do vědomí, nic ho nevymaže, není to představa, je tam vryt, jako jehla ryje do měděné desky, trvalý, všudypřítomný, i když ruce přitesávají dřevo, vrší cihly, zdvihají trámy. Je tak hluboko uložen do pohledu, že vidím černý tvar klínu, i když hledím do slunce.

Žena.

Neznáme výčitky, svědomí je dávno otupěno prostředím, v kterém lapáme po vzduchu, ani neznáme lítost nad životem, přestože jsme do něho zakousnuti jako buldog do masa vonícího krví. Nevadí nám hlad, na smrt jsme si zvykli, je zde tak běžná,

ztvrdli jsme, cihly se obrušují o naše prsty, zády podpíráme slunce na obloze, hrůzná realita našeho bytí klouže mimo, zatím co své vlastní životy formujeme do představ umělce, kterému již jen stačí napnout plátno a sáhnout do barev. Litujeme jen dvou věcí, jenom dva termíny jsou alfou omegou našich dnů i nocí, skutečnost je rozdvojena, levá pravá, světlo tma, žlutá, černá, jen dvě touhy vyplňují všechny naše myšlenky, všechny činy,

vteřiny,

hodiny,

dny,

roky;

touha po útěku, touha po ženě. Nic jiného neexistuje, nikdy nevznikne jiná myšlenka v našich mozcích. Budeme vůbec někdy schopni myslet na něco jiného? Nemyslíme již tak dlouho v těchto dvou variantách, že jinou skutečnost nikdy nezachytíme žádným ze smyslů? Nikdo nepochybujeme, že se tyto touhy uskuteční. Lidé kolem umírají, nedočkali se, také byli kdysi přesvědčeni, ale my musíme věřit. Jednou přestal doufat Pierre, zpěvák, zloděj, krasavec,

vrah s hlasem omamným jako snítka šeríku z rue

de Vaugirard,

Pařížan. Někdy v noci zpíval. Od té doby, co mu Jednooký zlomil dva zuby, nezpíval nikdy. Vyrazil mu je uprostřed písně, kdy stačilo jen přivřít oči, a byls v Paříži, slyšel jsi klapot podpatků, cítil vůni žen, tu vůni, kterou jsme znali, vůni jako ohňostroj se všemi barvami kromě bílé a tmavě modré, neboť bílá není barva a tmavě modrá je zahnívající smrt, vůni jako

děšť s fiakrem,

jako Pont de l'Archevêché při povodni, vůni opojnější než marihuana, vůni jejich prádla, vůni slova milovat, jež znělo v melodii. Jeho kariéra skončila jako kariéra špatně blistrovaného klusáka, který se již nikdy nerozběhne v Auteuil. První noc vykřikl Pierre

– já nechci ženu –

druhou noc mlčel, nespal, jeho rybí oči modře hleděly vzhůru, třetí noc mlčel, nespal, oči měl pevně zavřené, čtvrtou noc byla jeho plachta prázdná. Již měsíc opadává jeho shnilé maso s kostí. Když padal,

vykřikl – Anette –.

Anette. Vzpomínka ze samého dna duše. Blondýna, bruneta? Dávno nezná Pierra, neví, kdo to byl, kdy do ní vnikal, chodí dál po dláždění, její nohy se rozvírají pařížským nocím. Nikdo nevzpomíná na Pierra, a přece v poslední vteřině svého života, kdy přestal toužit po ženě i po svobodě, vykřikl – Anette –. Anette teď žije mezi námi namísto jeho. Nemyslíme na mrtvého, naše myšlenky přeskakují mezi útekem a ženou, elektrické jiskry mezi anodou a katodou, potácíme se v těchto výbojích, od pólu k pólu na křivce dvaceti čtyř hodin. Vzpomínkou na mrtvého bychom

promarnili čas,

kdy můžeme připravit další podrobnost útěku, nebo chvíli s představou nahého těla s horkou kůží, černými vlasy, s křečemi v břiše. Anette.

Ještě sedm nocí.

Ještě

sedm

nocí.

Poslední střep zrcadla s bílou tváří zmizí, tmou horké noci se nezachvěje žádné světlo, přivřu oči, aby mne neprozradil jejich svit, ještě sedm nocí a všechny před nimi se stanou vzpomínkou, půjdou se mnou, nikdy je docela neodložím, sám jsem nocí, nocí i dnem, neboť nikdo není jenom světlo, nikdo není jenom tma, nikdo není tak čirý, tak těsně uzavřený ve společenství věcí, lidí, zvířat, hmyzu, ptáků, aby se na okrajích nezabarvil almužnou nebo úderem pěsti, někdy si sám nejsem jist, kde je můj život. Mé noci jsou tak živé, že mně vzpomínka nemůže říci, co se přihodilo, co byl sen. Vždy mám otevřeny oči, jdu, pracuji, ležím, potkávám lidi, které znám i které neznám, lidi, které znám a nikdy jsem je neviděl. Srdce bije, krev proudí, prsa se zdvihají. Snad to je můj život, kdy poslouchám dech ženy, která spí vedle mne, dýchá, její ňadra pravidelně stoupají, já usínám, mám hrozný sen o vězení a horku, probouzím se, sahám po nahém těle, jako sahá plavec po prámu, tisknu je ze všech sil, sen o vězení mizí. Snad se ve spánku převrátím, snad mimovolně zkroutím levou ruku pod tělem, krev přestane volně proudit, o miligram méně krve v ruce, o miligram více v hlavě pohozené na kraji plachty, sen o hrůze slunce rozlitého po celé obloze, o šílenství vedra křepčícího na obnažených nervech, které vpichuje do očí bolavé světlo, šmátrá po mozku, sen se navrácí. O nenávisti ke všem lidem kolem nás, k člověku, který lhostejně mívá své bratry, vždyť my jsme přece také lidé, k člověku s neznámým úsměvem na tváři, patřícímu včerejší noci nebo zítřku, dvěma úsměvům, které neomylně rozeznám pohledem mezi dvěma pohyby víčka podle unavené pleti, podle chůze nasáklé alkoholu, podle sklenky vypité za jitra, dosud šedivého, omráčeného nocí,
podle vůně ženy,

jež ulpěla na promodralých očích,

zatímco úsměv zítřejšímu večeru je chtivý, hladový, rozléhá se ulicí jako řev šelmy na lovu. A nejvíc ze všeho k člověku, který se za námi ohlédne. Ten pohyb hlavou, kterým se natáčíme za rytmem drobných kroků, jež včera ještě vyklepávalo na boulevardu Malesherbes dítě a dnes jimi popisuje stejnou dlažbu dívka s maličkými prsy a nohama patřícíma ženě jenom hedbávnými punčochami, za níž se otáčí muži od třiceti pěti let, zkoumají očima přiléhavý svetr, uhadují barvu uzoučké podprsenky, jimiž ji unese klapot vysokých podpatků za roh ulice de Moncéau dříve, než mohou pokročit dál v představách o mladičkém těle, pohyb vždy o několik stupňů méně než sto osmdesát, protože o sto osmdesát stupňů se otáčíme, jen když nám hrozí smrt, to otočení hlavou, projev zájmu diktovaný strachem, opovržením, zadosťucháním, příčinami, které nás vyškrtávají ze společenství homogenních živočichů, důvody, mezi nimiž vždy chybí závist, proto nejvíc nenávidíme ty, kteří se zastaví, shrnou do obličejce stín z rozlitého slunce, pohlédnou na naši bídu.

Kolem nás chodí i ženy.

Mulatky s rozhaleným výstřihem kam vklouzly obliny ňader, plody melounů v proutěném koši, nahé hroty pod tenkou látkou přelévají krev do mozku, jako měsíc přelévá oceány, jsou

plné,
těžké,
tuhé,

oči dotváří trojúhelník vypjaté žádostivosti, prsty se svírají v křečích. Černošky v hořících barvách suknic prosvítají látkou, štíhlýma nohama fascinují jako dva jedovatí hadi, kterým se díváš upřeně do očí,

odsunují vědomí ostatního světa. Když slunce probíhá jejich šaty, spatřuje linie stoupající od země až vysoko vzhůru jako horký vzduch,

jejich napjatá stehna se chvějí,

kreolky připomínající románské rotundy, s ohněm nadvlády v očích, s dlouhými vlasy a kovově černým pohlavím, více rasové hegemonie než ženy, ale se jménem, které opájí zvukem, budí představy nevidaných rozkoší, na písku, s kotníky ponořenými do moře, se stínem palmy pŕlícím napříč spojená tĕla, dvě rasy, vĕla si spletla svŕj ŕl, semeno vniklo do dĕlohy jiné barvy, vznikl opĕt nový jedinec, nová barevná slouĕenina, jinak vystouplá ĕelist, antropologická zvláštŕnost ve vývinu loketního kloubu,

mlĕko,
kokosové ŕadro,
písek.

Bílé ženy prohrávají se svými unavenými obrysy nad rovníkovou paletou, udržují si jedinou přednost, vzruch bílé kŕže, představu rudé stopy zubŕ, protože krev se na žádnĕ pleti nevyjímá tak slavnostně jako právě na bílé, kontrast zarámované ĕernĕ, vadnou uprostřed bojujícího života tropŕ, nemĕní barvu v prostředí hŕícími barvami tak ostrými, až zraňují oĕi, nepřijímají žádný odstín slunce klouzajícího po bezbarvé pleti, jako se sveze žádostivý pohled po slepĕ ženĕ, se svĕtlými vlasy, marnĕ oblékají ĕernĕ prádlo, jsou zbyteĕné v tomto mĕstĕ u moře. Snad jsme kdysi milovali krásnější ženy, ale ty byly jen vzpomínkou na jiný svĕtadíl, jejich obliĕeje

byly rozmazanĕ
jako tváře za akváriem,

jejich vlasy, oĕi, paže se slily v bezvýznamnou charakteristiku jmĕna, ĕíslo domu, ulice, mĕsta, trochu pokrĕený nos patřil do St. Malo, 25 Rue Jacques Cartier, druhé patro vlevo, dveře bez ĕíslo s klikou ohmatanou nesĕíslnými návštĕvníky, zatím co dívka s pomeranĕovými oĕima byla souĕástí novostavby na rohu Rue Violet, podle jmĕna této ulice jsem si ji zamiloval, a Boulevardu de Grenelle, z obliĕeje ĕíšnice v Palais d'Orsay zbyly v pamĕti jenom náušnice z jaspisu, které při polibĕích mĕnily barvu

z jasně žluté
až k pálené hlíně,

kteří s obnaženým tělem skanuly na polštář zelené jako
oxydace mědi se vzduchem. Tváře odplouvaly, lodě na moř-
ské hladině, těla zůstala v našich představách jako utržené
kotvy.

Bílá černá.

Hnědá černá.

Černá černá.

Ještě pět nocí v Cayenne, měste s opile znějícím jmé-
nem, měste v tropech s palmami štíhlými jako muslimské mi-
narety, s rozvěšenými vlajkami všech krás na světě, s mořem
oranžovým jako pomeranč, který se ráno kutálí po vlnách do
očí, modrým, když navečer objímá obnažené ženy. V noci je
temné,

v noci je moře

motýlokvětý indigovník

a voní, ztrácí se v obloze jako mimikry před okem ja-
lovce, nevíš, kde je hranice mezi nimi, jeho dech jitří duši,
vězni přibližuje mílovými kroky zoufalství,

vlna

dopadnuvší na břeh

je telegramem odeslaným z mola v Le Havru, odrazí se
od pásma nikoho, které není ani mořem, ani pevninou a vrací
se zpět. Nad jejím hřebenem vykřikla žena ve žlutých šatech
– Ne! –

ty čekáš netrpělivě na další vlnu, která přinese její sou-
hlas, tišší, jako by už neměla tolik sil vykřiknout, jako by
tím prvním – ne! – se zcela vyčerpala, tak tichý, že jej sotva
zaslechneš s povrchu pěny, rozechvěje tě, ačkoli nevidíš, že
má tvar podprsenky. Město s plochými střechami, se siestou
z žáru, ze vzduchu chvějícího se jako tahy štětce malíře im-
pressionisty, okna přivírají žaluzie, město spí, zmalátnělé hor-
kem, jen supi, jen psi nevztahují na sebe polední odpočinek,

vylučují se z pořádku napsaného sluncem na vypálenou zem, ovládají všechny ulice, Cayenne je město z dětských knížek, kde muži jsou proměněni ve psy, ženy v supy, všichni čekají na vysvobození. Není stěny, není zdi, která by neudeřila do nervů, Cayenne, špinavé, odporné město, smrduté, jehož ulice ožívají s večerem vápennými obličejí Evropanů, všichni nosí své tváře jako vizitky

hodnosti,

úřadu,

úspěchu,

neboť i obchodníci chodí po této skličující burze u nábreží, bezbarvé navštívenky z bílého papíru, v nichž oči píší titul, před kterým se uklání, kdo tak vysoko nevyšplhali. Navštívenky kramářů jsou psány ležatou kursivou, je nakloněna dopředu, za těmito několika stupni úchylnosti z kolmice skrývá neznámé světy kalkulačí a číslic, všichni obcházejí život za štítem z peněz, z postavení, které dobyli na společnosti.

I my žijeme,

i já žiji,

uprostřed slunce, vyčerpání, bídy, uprostřed utrpení, nemožnosti, uprostřed mrtvých, uprostřed zoufalství, uprostřed rezignace,

ale já nerezignuji, rezignace je miska vah, která po létech nepatrného přísypání náhle převáží veškerou naději, veškerou touhu, jakmile se vychýlí jazýček za rovnováhu misek, levá se překloupí, život se rozsype po rozpuštěné zemi, zaleze do spárů mezi kameny ulice, mezi spáry z něho vypučí ohnivě zelená, krásná, jedovatá rostlina,

šilenství,

i já cítím, jak dopadá na druhou misku gram za

gramem,

gram

za

gramem.

Závod, v kterém napínáme všechny síly, všechny, ještě víc sil, než máme, trať je neznámá, nesmírně namáhavá, dech se rychle krátí, jeden chybný krok, náhoda šikmého kamene, přeložení do St. Laurent týden před útekem, na jehož přípravě odepsal život čtyři léta z věku.

Gram dopadl na misku.

Zed', řeka, mříže,

prales,

moře, hlad, krysy, vraždy.

Gramy dopadají na misku, čas nabírá další závaží. Myšlenky samy jsou závažím, které žene jazýček mezi miskami k nebezpečné kolmici,

ke kolmici,

za níž nenásleduje nic, příklad je dopočítán, nelze sečítat ani dělit, násobení skončilo, váhy myšlenek jsou součástí vězení jako mříže, jako ozbrojený strážce, pruhovaný oděv, jako vzpomínka na svlečenou milenku. Příklad ke kolmici je neodvratný, nelze se mu vyhnout, ubránit, jen utéci se může. Ještě pět nocí v smrdutém pachu na plachtě propocené všemi lidskými plemy s nescísnými variantami polotónů mezi černou a bílou, jako z tuby vymačkána ležela tam vedle sebe těla z kávy, kakaa, okrová těla měnící se v nazelenalá tou zelení, jež charakterizuje světélkující mech, těla černá, až se ztrácela ve stínech jako prelud, jako duch v divadle Grand-Guignol na rue Chaptal, těla ze zinkové běloby ležící dlouho na vzduchu, celá uprášená, černající, na nichž byla vidět každá šmouha slunce i nože, rudnoucí, modrající v zkaženém vzduchu věžeňských baráků. Kolik mužů odvedla přede mnou smrti. Účetnictví

zářivých palem a

modrého oceánu,

na má dáti svaly, krev, plíce, mozek, na dal žraločí tlamy, náskok aktiv je vždy jedna položka, na kreditu není jiných odběratelů, v tomto zahrávajícím skladišti jsme noc co

noc zavření, zákazník si vybírá zboží, naše duše jsou obnaženy právě tak jako těla, bude dnes někdo vybrán,
nebudu to já?

Vteřiny kladou na misku další gramy, druhá jde zvolna vzhůru, závod pokračuje, na kontě rozdíl jediného žijícího tvora, plátno účtuje. Někdy nevydržíme napětí,
účtujeme sami,

krev vytryskne, plachta ji dychtivě saje, na několik nocí je to konto vyrovnáno, než se lůžko prohne pod novou položkou, železná tyč se vypne jako luk, váha těla smrští molekuly kovu,
smrt znova obchází,

nespěchá,

nikdo neunikne,

dotkne se pohledem, couvne jako vzdech, mine jednu druhou plachtu, zmizí, vysoko nad námi propichují nízká okna hroty hvězd, jejich magnet přitahuje oči k modré tekutině mříží, neměnný vzorek masivních prutů na gobelínu tmavého kobaltu byl mým obrazem, jediným předmětem v novém bytě, k jehož stěnám jsem nikdy nepřilnul, jediným pocitem, který mne neděsil, vysoko na stěně rozděloval zeměkouli na geometrické tvary jako kubisté a z těchto stavebních kostek skládal zase svět na stavebnici mých představ, podivuhodný obraz v tmavém rámu z kamene. Když celou kmitaly naše primitivní kahance z plechovek a cupaniny, sázející na zemi připomínali lamaistické mnichy při chrámové pobožnosti, podklad ztmavěl jako nebe nad oceánem několik málo vteřin před prvním bleskem, vpředu vystoupilo torzo Eiffelovy věže s příčkami s ocele, denně měnící barvu, nikdy neměnící tvar. Když kahanec prskal mezi mojí plachtou a obrazem, odešla věž do noci, na její místo nastoupil portrét Santerrovy Zuzany, jediného obrazu v Louvre, před kterým jsem se zastavil
pro jeho

velkou podobnost s trojúhelníkem.

Při dešti, kdy se nízké mraky položily na střechnu báraku, vypadl obraz z rámu, ležel rozbitý kdesi v uličce mezi

Španělem, který španělsky nikdy nepromluvil, a Němcem se surovým nose. O polednách roztavilo slunce přičky, jimiž byl spojen shora dolů, zleva doprava, nikdy obráceně, tvary Braqueovy krajiny se sesunuly, u stropu bylo nataženo plátno čekající na umělce. Vytvářel vždy v mojí duši zvláštní touhu,
touhu po ničem,

žádná představa neprovázela ten pocit, silný, prudký až k bezvědomí těla, který se pravidelně navracel. Když ho smažaly mraky, můj pohled nenalezl noční šachovnici, mizel zcela zbytečně v prázdnu, nevracel se. Ta část světa, rozdělená na čtverce je navždy otisknuta do mých očí, když se skloním nad zrcadlem, vidím ji tam ještě dnes narýsovanou jako půdorys řeckého peristylu, ten výřez stále hledám na obloze, i když čtverce mříží chybějí, mění se ve větru nebo listy banánů na pozadí známých hvězd,

stále,

neboť jsem dosud neopustil prsteneč poledníku překrajujícího zeměkouli na dva stejné díly, přesekávaný po stranách kolmicemi spuštěnými z pólů, spojujícím led, sníh, mráz, palmy, kolibříky, uzavírající můj svět, dvě čáry vybrané z tří set šedesáti jiných, které pokreslují mapu, jako čínský školák vpisuje věnování, dvě linky běžící zázrakem koule rovně vpřed a přece se sbíhají v chladu a vzdalující se vedru, které je roztahovalo, jako se roztahují kovy, rovnoběžka s číslem 50, rovnoběžka s číslem 60 na obou koncích námořnických map, které mne sevřely v jeden čtverečný centimetr v měřítku jedna ku sto miliónům. Nenávidím

ten čtverec,

na bocích trochu protáhlý horkem rovníku,

ohraňovaný dlouhými roky mého života, na severu utrpením, na jihu strachem, po stranách touhou, jakou pocítuje pták, pták ve voliére, hranicemi, které mne svíraly tak těsně, že měřítko na mapě bylo v mých pocitech zakresleno jedna k jedné. Má nenávist po léta střídaná pod povrchem kůže, na místě, o kterém jsem nevěděl, jako neví umírající o své nemoci, nyní vytéká

jako hnis z rány, jenž se náhle provalil, skalpel přišel pozdě,
nestačí již zachránit, hnis je v krvi, je součástí každého nervu,
svalu, buňky. Neboť nelze bez následků

uchovávat nenávist,

jako uchovává kokosový ořech mléko,

otloukán o trhy při pobřeží, aniž se nakazila každá molekula těla. Svíral jsem ji apatií vězně, lhosejností pracovníka, který rezignoval, přivíral jsem oči, nemohl jsem se na nikoho podívat ze strachu, aby nevyšlehla z očí, jako vytasený meč se nezableskla náhle nahá na světle. Skláněl jsem hlavu, stahoval brvy, potlačoval myšlenky na útěk, plody usilovné nenávisti ke všemu, co jsem mohl obsáhnouti svými smysly, usilovně jsem myslel na práci, můj strach se probouzel se sluncem, odháněl před lidmi myšlenky, jediné myšlenky po všechna léta, jejichž intenzita musela zasahovat jako světlo majáku vše kolem mne, jejichž kód byl tak primitivní, že i cizinec neznající lahodnost slova – útěk – by je přečetl jako výkřik americké reklamy. Vyhýbám se lidem, pracuji v přístavu ve městě Cayenne, městě měst, poslední mé možnosti. Odtud mám jen dvě cesty, nikdy se nevrátím

na svatého Josefa,

kde plamy jsou nejkrásnější,

jejich zeleň předčí smaragdy starověkých královen na šíjích koupaných v mléce,

kde obloha je z perských tyrkysů,

jen pro několik kilometrů tohoto ostrova vybarvených do nejlahodnějších odstínů, ostrova konzervovaného zeleným mořem jako vzácná pochoutka, jako unikát ve sbírce muzea chovaný pod příklopem vzduchu s vůní svěžího nápoje, nektaru, který udržuje navždy mládí, triumvirát krásy vyhnáný do absurdna představ. Na břehu je obrovský akumulátor, jehož betonové články jsou napájeny lidským zoufalstvím. Střecha i okna chybějí, na stropě je husté mřížoví, jaké mají krovy statků v auvergueském kraji, kde statky jsou stavěny s důkladností minulého století. Vzduch je přeseknut

střechou z železného plechu, která mu odcizila barvu, nahradila ji svojí, ohavnou páchnoucí barvou, vznášející se nad kobkami jako orel, klouzající s rozepjatými křídly. Na okraji baterie balancuje stráž, dole

jeden člověk,
jedna dřevěná pryčna,
jedna pokrývka.

A myšlenky.

Čas tady ukapává nekonečně pomalu z nádoby života, měření je snadné, zde se nedá nic dělat než měřit čas. Vysoká střecha nad mřížemi je bezbarvá jako stín, beton kolem i pod námi má barvu zimní oblohy, přes kterou krákaají vrány. Zde se barvy zapomínají, co je to

zelená,
modrá,
žlutá,
červená,

i slova tu mizí, proč se něčemu říká palma, kdo na to přišel. Palma, pé á el em á, proč? Snad dítě, vidělo štíhlý peň, řeklo palma, kde hledaly slova národy, které ji nikdy neviděly, kde nikdy nevyrostla. Vymyslil je profesor lingvistiky, jak dávno již znají lidé slovo palma, slovo visící uprostřed rtuťového sloupce, lehké jako krabice s dámským kloboukem za prodanou chvílku, vidina dívčího těla, oranžové slovo ze slunce a rudého moře, zvučící tancem, mající jen dva rozměry, výšku a délku, nikdy ne šířku, slovo téměř tak sladké jako slovo milovat. Je zde, vyslovil jsem je, vykřikl jsem je, řval jsem

PALMA!

Ediční poznámka

Debut Jana Šmída (1921–2002) s více než slibným názvem **Čtyři stupně nad rovníkem** vyšel v roce 1967 v nakladatelství Odeon, v redakci krásné literatury. Až do této chvíle to bylo zároveň vydání poslední, byť v nákladu 5 200 výtisků. Do jaké míry v Odeonu věděli, že autorem není Brazílčan používající jméno Jaime Pessoa, ale ten, koho v knize uvádějí jako překladatele, se neví. Každopádně text na obálce, jakožto v doslovu nastíněný příběh o rukopisu nabídnutém před lety jednomu pražskému nakladatelství, v němž nevyšel, avšak za čas se objevil v časopisu Světová literatura a posléze v redakci Odeonu jako překlad, působí hodně věrohodně. Redakční text doslovu dodává: „*Dohady mohou být různé, překvapení nejsou vyloučena. V textu je mnoho náznaků, svědčících o autorově evropském původu.*“

Uplynulo bezmála 50 let od Šmídova vstupu na literární scénu a držitel autorských práv k jeho dílu, jež si udrželo i přes propast času vysokou literární úroveň, dává svolení k uvedení věci na pravou míru. Dodejme, že pod pseudonymem Jaime Pessoa Jan Šmíd vydává o dva roky později ještě prózu **Město bez moře**. Až v roce 1972 u **Zapomenutých krás vlasti** můžeme na obálce číst skutečné jméno autora.

Text jeho prvotiny jsme nově přehlédli a přizpůsobili dnešním jazykovým pravidlům.

M. H.

Nedávno také vyšlo...

Miroslav Fišmeister / DVOJÍ DECH / ISBN 978-80-7487-000-2 / Počet stran 80 / Formát 118x164 / Vazba brož. / Cena 150 Kč

Fišmeisterova devátá sbírka má opět rysy jako ty předchozí: „je plachá, niterná, důvěrná a vstřícná k čistému vidění dětí a Božích bláznů“ (J. E. Frič), umí vtáhnout čtenáře do svébytného světa. Miroslav Fišmeister se tu projevuje jako autor drobných, leč pregnantně přesných poetických záseků, jako onen pověstný „virtuos hravého neklidu“.

Jana Tesaříková / LEŤ, VOLAVKO! CHVÍLE S JIŘINOU JIRÁSKOVOU / ISBN 978-80-87631-95-9 / Počet stran 72 / Formát 115x195 / Vazba brož. / Cena 159 Kč

Vznik citové vazby mezi dvěma ženami, kterým osud dopřál strávit spolu jen několik dní. Vývoj vzájemné důvěry a odhalování vnitřních já. Autorka zachycuje nemsazatelné okamžiky s velkou českou herečkou a ukazuje ji v roli napsané životem. Přesto, že její tělo bylo sužováno těžkou chorobou, navrch měla citlivá duše.

Štěpán Příkazský / AMERIKÁN Z LUŽIC / ISBN 978-80-7487-007-1 / Počet stran 224 / Formát 125 x 190 / Vazba váz. / Cena 299 Kč

Vzpomínková kniha „posledního slováckého gajdoše“, jak byl Štěpán Příkazský (1902–1993), výrazná osobnost Podluží, často titulován, přináší jeho slovy vyprávěný příběh šohaje, kterého nešťastná láska vyštvala do Argentiny. Tam poznává legendární cestovatelskou dvojici Hanzelku a Zikmunda (jejich návštěva mezi krajinou v pamětech nemůže chybět). Oba o jeho osudu píší záhy celou jednu kapitolu do svého veleúspěšného opusu Tam za řekou je Argentina. Příkazský nejprve popisuje dvacet let na Podluží, dětství, mládí a jinošství prožité v Lužicích a Mikulčicích, poté nelehký život vystěhovalce na jihoamerickém kontinentě. V knize, jež končí návratem rodiny do Československa v roce 1950, tak zachycuje více než polovinu minulého století.

Viktor Labský / DRAKKAR / ISBN 978-80-7487-009-5 / Počet stran 172 / Formát 125 x 190 / Vazba váz. / Cena 220 Kč

Dobrodružná novela pro mládež. Hlavními hrdiny jsou dva čtrnáctiletí vikingští hoši, jeden svobodný a druhý otrok. Navzdory zákazu jdou lovit ryby daleko do hor. Když se příští den vrátí, zjistí, že jejich osada byla vyvražděna. Zdá se, že i oni sami jsou tak odsouzeni k záhubě, neboť jsou bez prostředků a blíží se severská zima. Doprovodné kresby Petra Horáčka navazují na burianovskou tradici české knižní ilustrace.

Naše e-knihy je možné zakoupit v aplikaci pro iPad Carpe Diem Online (App Store) a na webové adrese: <http://eshop.carpe.cz>

Používáte iPad?

Chcete mít naše knihy v luxusním grafickém provedení?

Chcete se dívat na filmy speciálně natočené k e-knihám?

Chcete poslouchat zajímavá a nezřídka unikátní audia?

Stáhněte si zdarma v App Storu naši aplikaci

CARPE DIEM ONLINE.

První českou distribuční aplikaci nabízející vedle knih i tituly s digitálním videem ve vysokém rozlišení:

české i cizojazyčné filmy
záznamy koncertů
záznamy divadelních představení

Digitální video můžete sledovat i prostřednictvím jedinečného webu

ikikoncert

Jaime Pessoa
Čtyři stupně nad rovníkem

*Vydalo nakladatelství Carpe diem
jako svou 340. publikaci
v Brumovicích roku 2015
Vydání první (v Carpe diem)*

www.carpe.cz

Elektronické knihy pro iPad, doplněné filmy, koncertními záznamy, záznamy divadelních představení, rozhovory, autorským čtením, záznamy z archivů, fotografiemi a dalším bohatým multimediálním obsahem, najdete v aplikaci App Storu **Carpe Diem Online**.

Knihy, CD, DVD a e-knihy Carpe diem včetně multimediálních, jež doplňují filmy a koncerty, pro čtečky, tablety a počítače naleznete na webu **<http://eshop.carpe.cz>**.

ISBN 978-80-7487-161-0 (pdf)
ISBN 978-80-7487-162-7 (epub)
ISBN 978-80-7487-163-4 (mobi)